

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SAJUNGOS SAVAITRAŠTIS

* 2017 m. rugsėjo 22 d. *

Prisikėlimo apygardos partizanų takais

Kai šeštadienį daugelis traukė į miškus pagrybauti, buvę tremtiniai, Laisvės kovų dalyviai keliavo Prisikėlimo apygardos partizanų takais, norėdami dar kartą prisiminti, stabtelti ir pajusti, ką išgyveno mūsų jauni partizanai, ryšininkai Gulbino miške, ką jautė nužudytų Skobiškio miške artimieji. Ši puikū žygį suorganizavo Lietuvos politinių kalinių ir tremtinų sąjunga, LPKTS Šiaulių ir Kuršėnų filialai, padedami Šiaulių miesto ir rajono savivaldybių, TS-LKD partijos bei Kuršėnų urėdijos.

Pilnutele Šiaulių Šv. Jurgio bažnyčioje šv. Mišiose filialų nariai su vėlavomis, šauliai, moksleiviai, miesto ir rajono vadovai bei Seimo nariai bendroje maldoje pasimeldėme už žuvusius Prisikėlimo apygardos Laisvės kovotojus, jų artimuosius, negrūžusius iš Sibiro toli. Po šv. Mišių visi susirinkome šventoriuje prie ažuolinio kryžiaus „Motinos kančia“, sukurto 1989 metais tautodailininko Zigmo Vaišvilos, kur LPKTS Šiaulių filialo pirmininkė Valerija Jokubauskienė mūsų žygui įkvėpė pradžią. „Net ir dangus su mumis! Graži diena ne tik išore, bet ir vidumi – gili prasmė šio renginio“, – kalbėjo V.Jokubauskienė.

Išlydint į visos dienos žygį žodį tarė ir miesto meras Artūras Visockas, pasidžiaugęs matydamas, kiek žmonių ir moksleivių susirinko. TS-LKD Šiaulių skyriaus pirmininkas Jonas Bartkus neabejojo, kad šis žygis – šventas. „Dievas laimina šį žygį, nes atsiuntė tokį nuostabų orą“, – linkėdamas gražių emocijų sakė J.Bartkus. Žygio pradžios vedėjas Valentinas Kemėsis, LPKTS tarnybos ir Šiaulių filialo narys, išspėjo, kad dėl liūčių patižo kelias Gulbino miške

ir negalėsime aplankytį ten atstatyto bunkerio Kunigaikščio Žvelgaičio rinktinės vadavietėje.

Apie paminklą „Motinos kančia“ įdomiai pasakojo Marytė Rimkienė. „Šis paminklas iš akmenų, kuriuos sunėše tremtiniai, neturėjė teisės apsigyventi savo namuose. Tai kančios kelias, grįstas akmenimis, o motinos rankos, ištiestos į dangų, – tai viltis sugržti. Palaikus, parsivežtus iš Sibiro, artimieji atsiveždavo čia, prie šio kryžiaus, pašventindavo ir tuomet veždavo laidoti į kapines. Šis kryžius – mums šventas ir brangus“, – sakė M.Rimkienė.

Kitą stotelę – Šiaulių miesto Ginkūnų kapinių prieigos, kur žvyruobėje užkasti 1944–1954 metais žuvę partizanai. Tarp šnarančių berželių, saulei stebint aukštai danguje, su žvakelėmis rankose, šaulių garbingos sargybos apjuoste dauboje, kurioje – simbolinė kryžių kompozicija tardymo metu nu-kankintiesiems, klausėmės atkurtos Prisikėlimo apygardos vado Juozo Močiaus pasakojimo.

Prisikėlimo apygarda įkurta 1948 metų balandžio 1 dieną, padalijus Kestučio apygardą į dvi. Prisikėlimo apygardai priklausė Šiaulių, Joniškio, dažis Pakruojo, Kėdainių, Panevėžio ir Raseinių kraštuose veikė partizanų junginiai. Ją sudarė trys rinktinės: Kunigaikščio Žvelgaičio, Maironio ir Lietuvos Žalioji. Pirmuoju apygardos vadu buvo išrinktas Petras Bartkus, 1949 metais – Leonas Grigonis-Užpalis. Partizanai leido laikraštį „Prisikėlimo ugnis“. Pirmasis numeris išėjo 1948 metų birželį. I ji rašė kūrybingieji P.Bartkus, B.Liesis, V.Šniuolis ir kiti.

Kai pasakojimą baigė J.Mocius, at-



Šiaulių Ginkūnų kapinėse



Dainą prie paminklo atliko LPKTS Šiaulių filialo choras „Tremtinys“

kurtos apygardos vyru ansamblis „Vidurnakty nežuve“ padainavo keletą dainų. Šaulių garbės sargyba atliko tris garbės salves: Lietuvos partizanams, politiniams kaliniams ir tremtiniams ir

Tėvynei Lietuvai. LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė nuoširdžiai padėkojo LPKTS Šiaulių ir Kuršėnų filialams už surengtą žygį.
(keliamas į 4 psl.)



Prie paminklo Vepriuose

Vepriai – Ukmergės žiburiukas, šviečiantis ne tik ežero akimis, vaizdinėjis upelių krantais, piliakalniu, bet ir čia gyvenančių žmonių širdžių šiluma. Tokią šilumą, švesą pajuto aksominio rugėjo dieną susirinkusieji į Švč. Mergelės Marijos Rožinio Karalienės bažnyčią. Šventomis Mišiomis prasidėjo Istorijos pamoka. Iš Anykščių, Jonavos, Širvintų, Kauno, Ukmergės krašto buvę tremtiniai pilnutele bažnyčioje susišaukę maldai minėjo negrūžusius iš Sibiro, žuvusius laisvės kovotojų gretose čia, Ukmergės laukuose.... „Praeities žaizdos negyja, Lietuvą reikia mylėti ne žodžiais, trispalvę vėliavą iškabinti ne tik švenčių ar iškilmių metu. Ji turi būti kiekvieno tikinčiojo, kiekvieno dorolio liečiavimo širdyje, kaip ir dori darbai. O pati didžiausia blogybė – dvasinė tremtis“, – įtikinčiuosius kreipėsi klebonas kun. Gintautas Naudžiūnas. Jis palaimino ir palydėjo procesiją miestelio gatvėmis

(keliamas į 5 psl.)



Kelio į nepriklausomybę pradžia

Rugsėjo 18 dieną Lietuvoje buvo minimos Lietuvių konferencijos Vilniuje 100-osios metinės. Būtent šią dieną, lygiai prieš 100 metų, Vilniuje Miesto teatre (dabar Rusų dramos teatras) įvyko Lietuvių konferencija, pradėjus kelią į nepriklausomybę, tuo keliu atvedusi į Vasario 16-ąjį.

Ši ypatinga proga iškilmingai paminėta Kaune. Konferenciją „Lietuvių konferencijai 100 metų“ surengė LPKTS Kauno filialas, Vytauto Didžiojo universitetas ir Nacionalinės trečiojo amžiaus universitetų asociacijos Kauno apskrities skyrius kartu su Kauno įgulos karininkų ramovė ir XXVII knygos mėgėjų draugija.

Nuo ryto konferencija prasidėjo Vy-

tauto Didžiojo universitete. Svarbius pranešimus skaitė žymūs mokslo ir visuomenės veikėjai. VDU Humanitarių mokslų fakulteto prof. dr. Jonas Vaičenonis gilinosi į Lietuvos ir lietuvių situaciją Pirmojo pasaulinio karo kontekste. Rasa Zozaitė apžvelgė Vokiečių ir Lietuvos archyvų radinius, pasakojo apie Lietuvių konferenciją to meto politinės erdvės veikėjų poziciją. Kunigas Algirdas Toliatas aptarė valstybės ir bažnyčios bendradarbiavimą kelyje į laisvę, kilusius pavojas ir atsradusias galimybes.

Popiet konferencija tėsėsi Kauno įgulos karininkų ramovėje. Gausais aplodimentais pasitiktas prof. Liudas Mažylis apžvelgė kelią nuo Lietuvių kon-

ferencijos iki Vasario 16-osios Akto, konferencijoje priimtus dokumentus, juose užfiksotą politikos kryptį. „Įvykiai sekė įvykius, Lietuva atsirado pasaulio akiratyje“, – sakė profesorius ir pasidžiaugė, kad šie įvykiai mums iki šiol svarbūs ir aktualūs.

Lietuvos istorijos instituto darbuotojas dr. Rimantas Miknys aptarė amžininkų poziciją į Lietuvių konferenciją Vilniuje. „Žmonės matė, kad atėjo laikas tvarkytis, kurti savo valstybę, todėl ir ēmėsi šios veiklos. Visa to meto Lietuva suprato nepriklausomybės svarbą. Tai vėliau tapo pagrindu savanorių telkimuisi“, – sakė R. Miknys. Jis priminė ir „praziopstot“ paminėti proga – 1917 metų birželio pradžioje įvykusį Petrapilio Seimą, kuriame susirinkę lietuvių šviesuoliai kalbėjo beveik tą patį, kaip ir rugsėjo 18-ąjį Vilniuje.

Prof. Libertas Klimka sakė, kad konferencijoje visa tauta, atstovaujama apygardose, išreiškė savo valią būti nepriklausoma. Kraštas buvo nualintas vokiečių okupacijos, o žmonės norėjo gyventi laisvai, baudžiava jau buvo panaikinta, spauda atgauta, vaikai lankė mokyklas, buvo aktyvios visuomeninės organizacijos, kurių veikla turėjo didelės įtakos valstybingumui, dėjo pamatus būsimai nepriklausomai Lietuvai, žadino tautinę savimone.

LR Seimo narys Žygimantas Pavi-



Odė Lietuvos kaimui

Lietuvos kaimas visada buvo tautos lopšys. Kaimo žmonės yra gamtos vaka. Jie idealistai, labiau jausmingi, prisirišę prie savo gyvenimo būdo, tradicijų puoselėtojai. Tikintys tiesa ir pasitinkintys. Gerbiantys kūnus. Puosejantys gerą kaimynystę, saugantys šeimą, savo sodybas, mylantys gyvulius ir paukščius. Linkę gražiai bendrauti ir sążiningai vykdysi savo pareigas. Toks buvo kaimas mano vaikystės laikais. Toks kaimas ilgus amžius saugojo tautos kalbą, kultūrą, tikėjimą, tradicijas ir papročius.

Ne veltui visi pirmieji mūsų kalbininkai yra kilę iš kaimo. Lietuviško raštoto pirmoji mokykla buvo prie motinos ratelio. Kaimo žmonės visais laikais pasiaukojančiai gynė savo kalbą ir doro gyvenimo būdą. Sukilėliai prieš Rusijos caro priespaudą buvo baudžiauninkai. Knygnešiai platinė draudžiamas lietuviškas knygas po Lietuvos kaimus ir žadino tautinę sąmonę. Tai buvo tikrasis keliai į Lietuvos valstybės atkūrimą. Atkurtą valstybę gynė savanoriai iš kaimo. Pokario partizanai buvo kaimo berneliai. Kaimas buvo tautiškumo ir patriotizmo lopšys ir mokykla. Lietuviuje kitaip ir negalėjo būti, nes miestuose tada gyveno mažai lietuvių.

Laurynas Kasčiūnas straipsnyje „Baltijos keliai – tautiškumo pergalė prieš totalitarizmą“ rašė: „Dar XIX amžiuje nacionalizmas pradėjo formuotis kaip politinė ideologija. Mažesnės tautos ir lietuvių siekė išsivaduoti iš didesnių tautų priespaudos ir kurti savo valstybes. Nacionalizmo esmė – tautos turi teisę sukurti savo valstybę ir pačios spręsti savo ateitį. Šiuo atžvilgiu nacionalizmas yra priešingybė šovinizmui, skelbiančiam vienų tautų pranašumą prieš kitas. Šovinistai siekia

„etninio grynumo“ – asimiliuoti kitas tautas, sunaikinti tautines mažumas. Holokaustą organizavo ir vykdė šovinistai. 1918 metais Lietuvos valstybę kūrė ir ją gynė savanoriai išeiviai iš kaimo. Tautiškumas ir patriotiškumas yra vienas svarbiausiai ir bendriausiai dorybių, be kurių nebūtų Vakarų civilizacijos. Jis gynė Rytų Europą nuo sovietų ir nacių teroro“.

Ši straipsnį rašyti paskatino Mildos Kniežaitės straipsnis „Lietuvos žiniose“ (2017-05-17) „Nykstančių Lietuvos kaimų viltis“. Dr. Edžio Kriauciūno vadovaujami mokslininkai analizavo, kokioms yra buvusių kolūkių ir tarybinių ūkių centrinių gyvenviečių gyventojų aptarnavimo įstaigų tinklo kitimo tendencijas nuo sovietmečio iki šių dienų. Daugiausia dėmesio skirta 21 amžiaus laikotarpiui. Centrinėse gyvenvietėse tada buvo visa infrastruktūra: mokykla, darželis, valgykla, parduotuvė, taupomoji kasa, ambulatorija, paštas.

Taigi kolūkinė sistema buvo pirmoji, kuri ardė tradicinio lietuviško kaimo struktūrą, kaimynystės tradiciją ir papročius. Priežastys pirmiausia buvo politinės – sunaikinti partizanų atramą ir laisvo žmogaus gyvenimo pagrindus. Kita – ekonominė – stambinti žemėnaujā. Tuo tarpu maži atokūs kaimeliai, kaip buvo taip ir liko be infrastruktūros ir be kelių (kartais keliai tyčia būdavo išariami, neprivėdam elektra, kad šeimos greičiau persikelė į gyvenvietę.

Gamybiniai centrai (darbo vietas) taip pat buvo kuriami prie gyvenviečių. Gyvenimas panasėjo ne į kaimo, bet mažo miestelio gyvenimą. Senbuviamas kaimo gyventojams tai nelabai patiko. Jaunoms šeimoms – tiko. Žmonės, pajudinti išsikelti, pirmiausia bandydavo persikelti į

miestus, bet pradžioje be pirmininko leidimo išvykti iš kolūkio negalėjo. Iš jų buvo atimami pasai, kad miestuose negalėtų prisirašyti. Vienintelis legalus būdas – išvykti mokyties. Tuo jaunimas ir pasinaudodavo ir į kolūkį jau nebegriždavo.

Nuo 1989 metų į miestus ir užsienį išvyko maždaug pusė kaimo gyventojų. Iš tūkstančio darželių liko tik 104. Ir tai daugiausia jų Vilniaus ir Kauno rajonuose. Daugiausia išliko bibliotekų. Jos dažnai liko vienintele kaimo kultūros įstaiga. Nuo 2000 metų pradėjo mažėti mokyklinio amžiaus vaikų. Kaimo vietovėse mokyklų sumažėjo bene perpus, o mokiniai – 42,5 procento. Tuo tarpu mieste atitinkamai – 13 procentų ir 41,1 procento. Ilgainiui kaimo mokyklų sumažėjo nuo 1,5 tūkstančio iki 471. Kaimas dar susiaurinamas. Vietoje pašto liko „išmanieji“ paštininkai“. Dėl to nukentėjo žmonių bendravimo galimybės. Vietoje Taupomųjų kasų – tik kai kur atsirado Kredito unijos. Bankomatų kaimuose néra. Valgyklos daugiausia uždarytos. Tik mažų parduotuvėlių padaugėjo. Béda, kad jos išsilaike tik iš prekybos alkoholiu. Nebéra medicinos punktų. Kelionė pas gydytoją atima visą dieną ir nemažai kainuoja. Vai kai i mokyklą vežiojami po keliolika kilometrų. Galbūt čia yra priežastis, kad „prie rusų gyventi buvo geriau“.

Vasarą kaimo gyventojų atsiranda daugiau. Rekreacinė funkcija išstumia žemdirbystę. Kaimo turizmo sodybos kuria naujas darbo vietas. Nepaisant bendro gyventojų mažėjimo, gyvenančių mieste ir kaimo proporcija nesikeičia: mieste gyvena apie 67 procentai, kaimo – apie 33 procentus. Itaką daro prie-miesčių gyvenvietės. Maždaug trečdalies kaimo gyventojų neturi nieko bendro su

lionis atkreipė dėmesį į Lietuvos sėkmę ir į tai, kad sėkmę įkvepia kitus: „Tai, kas tada įvyko, yra sėkmė. Lietuva turi savybę tą sėkmę skleisti aplinkui. Nei Latvija, nei Lenkija tokios dvasios neturi“. Ž. Pavilionis palinkėjo suprasti, kad mes turime labai daug jėgų, ir jei jas visas sujungsime, mes laimėsime.

Kauno miesto muziejaus vyr. muzejininkas, VDU doktorantas Simonas Jazavita apžvelgė Lietuvių konferencijos Vilniuje dalyvių geopolitinės nuostatas. Jis pabrėžė, kad Vilniaus konferencijos dalyviai gerai orientavosi užsienio politikoje. „To meto lietuvių gerai suprato, kaip pasinaudoti aplinkybėmis savo tada dar tik mintyse gimusios valstybės labui“, – kalbėjo S. Jazavita.

Konferenciją užbaigė VDU docentas dr. Kastytis Antanaitis, apžvelges to meto politines aplinkybes.

Visiems pranešėjams LPKTS Kauno filialo pirmmininkas Juozas Savickas įteikė atminimo dovanas – LPKTS išleistas knygas.

Renginio metu buvo eksponuojama paroda „Nepriklausomybės keliai“ iš prof. Liudo Mažylis ir Henriko Kebeikio filatelijos ir filokartijos kolekcinių rinkinių. Koncertavo Kauno įgulos karininkų ramovės moterų choras „Indraja“, vadovė Zinaida Gerasina.

Vesta MILERIENĖ

kaimu, juo labiau su žemdirbyste. Tikrū kaimo gyventojų – apie 24 procentai. Jie dirbo žemės ūkyje, miškininkystėje ir žuvininkystėje. Tik žemės ūkyje dirbo iki 5 procentų kaimo gyventojų.

Kuo toliau nuo miestų, tuo skurdesnis gyvenimas. Maždaug 60 procentų kaimo gyventojų dirba miestuose. Kaimas tampa mieste dirbančių gyventojų nukynės ir poilsio vieta. Bet kasdieninis važinėjimas į miestus atima daug laiko ir tampa kliūtimi gimdymivaikus. Kaimobendrabių sudaro pusę visų Lietuvos bedarbių. Darbingo amžiaus asmenų kaimyra apie trečdalį visų Lietuvos darbingo amžiaus žmonių. Kaimų daugiau nualino emigracija. Apie 18 procentų kaimų tapo negyvenamais, ypač Rytų Lietuvos.

Ko reikia, kad kaimas kuo ilgiau išlaikytų savo gerias savybes ir pats išliktu tautos lopši? Svarbiausia gerinti kaimo infrastruktūrą, susiekimo sąlygas, švietimo ir kultūros įstaigas bei kaimui specifiskas darbo vietas. Buvusiuose kolūkių visuomeniniuose pastatuose gali įsikurti šiuolaikiniai kultūros centrai su mokykla ir darželiu. Tokių pavyzdžių yra.

Darbo reikia nekvalifikuotiem asmenims. Jie galėtų dirbtį miškuose, prie kelių, melioracijos, mažose statybose, šeimos ūkiuose sezono metu. Darbingi pensininkai galėtų dirbtį mažiau kvalifikuotą darbą gyventojų aptarnavimo įstaigose, užsiimti tautodale, grybauti, uogauti, rinkti vaistažoles sezono metu. Kaimo reikia kurti kooperatyvus, kurie vietose sukurtų daug darbo vietų, ypač žemės ūkio, sodų ir miško produkcijos ir gėrybių perdirbime ir realizavime. Pirmiausia, žinoma, reikia sunaikinti girtuokliaivimą, o tai susieta ir su užimtumu.

Dr. Povilas JAKUČIONIS



Ivykiai, komentarai

Kada juos iššluosime, gyvenimas pasikeis

Kolvisi gyveno Rusijos pratybų „Zapad 2017“ nuotaikomis, savaime į užmarštį nugrimzdo skandalingiausias politinio Lietuvos gyvenimo įvykis. Tai – vadinamųjų socialdemokratų veikla, pradėjusi ryškėti visu gražumu po to, kai aikštén iškilo Seimo nario socialdemokrato Mindaugo Basčio sasajos su Rusijos žvalgybomis FSB bei GRU. Deja, šis iš esmės skandalingiausias politinis įvykis nesulaukė deramo dėmesio nei žiniasklaidoje, nei visuomenėje. Šis faktas, be abejo, irgi kai ką pasako apie tai, kas valdo viešuosius ryšius ir formuoja visuomenės nuomonę.

Visgi nutylėti tokijų skandalingų dalykų neįmanoma, ir tiesa, nors ir sunkiai, bet skinasi kelią. Nežinau, kas šio internetinio komentaro autorius, tačiau jis pasakė tikrą tiesos koncentratą apie „socialdemokratus“, kurie nuolat kaltina Tėvynės sajungą nebūtais dalykais: „Tėvynės sajunga atkūrė Nepriklausomybę, išvedė Lietuvą iš 1999–2000 metų Rusijos ekonomikos žlugimo sukeltos krizės ir sudarė sąlygas verslui persiorientuoti į Europos rinkas, išvėdė Lietuvą iš dvigubos – Brazauskos-Kirkilo vyriausybų išpūstos nekilnojamojos turto burbuļo ir pasaulinės investicinių bankų žlugimo krizės, sukūrė Lietuvos energetinę nepriklausomybę (pastatė Būtingės naftos terminalą, atėmė iš Rusijos priklausomybes ir sekmingai privatizavo „Mažeikių naftą“, nutiesė elektros jungtis į Skandinaviją ir Lenkiją, atėmė iš Gazpromo dujotiekius ir pastatė Suskystintų duju terminalą), padėjo pagrindus žinių ekonomikai, privatizuodami Telekomą ir nutiesdami placiąjus gamyklos, išvogti bankai, išpūstas nekilnojamojos turto burbulas.“

Nei pridėti, nei atimti nėra ką... Tačiau pažvelgus iš dabarties pozicijų pridėti tikrai atsiras ką. Antrinant komentaro autorui, drąsiai galima prirašyti

dabartinius socialdemokratų „nuopelnus“ melžiant Lietuvos valstybę, žlugdantios energetinės nepriklausomybės projektus, trikdant valdžios darbą (pavyzdžiu, nuolatinis Skvernelio Vyriauybės šantažas dėl koalicijos). Jau nekalbant apie basčių ir skardžių „nuopelnus dirbant Rusijai... Apie socialdemokratų kovą prieš Lietuvą energetikos srityje Rusijos naudai gana išsamiai apraše Audrius Bačiulis „Lietuvos žiniose“ (2017 balandžio 23 d.). Taigi pabandykim prisiminti, kaip Seime buvo svarstoma M. Basčio apkaltos galimybė. Tuomet už šį Maskvos draugą mūru stojó kitas socialdemokratas Artūras Skardžius. Noriu pacituoti 2014 metų gegužės 6 dieną laikraščio „Vakaruų ekspresas“ publikuotą interviu, kurį iš A. Skardžiaus paémė Stasys Jokūbaitis, ši interviu publikavęs internetiniame tinklalapyje „ekspertai.eu“. Taigi S. Jokūbaitis klausia: „Konservatoriams, kurių buvusios Vyriausybės veiksmai energetikos srityje buvo tiriamai, komisijos išvados reiškia kenkimą Lietuvai, o komisijos pirmininkas – mažu mažiausiai Rusijos tarnas. Matyt, ant skaudžios nuospudos jiems užlipote? Ko jie išsigando?“. A. Skardžius atsako: „Manau, pabūgo atsakomybės už neteisėtus veiksmus, už tai, kad nepaisė įstatymų, piktnaudžiavo, švaistė valstybės lėšas. Po Valstybės kontrolės, prokuratūros tyrimų, ar kai kurie pareigūnai neviršijo įgaliojimų, ar nepadarė žalos valstybei dėl savanauškų ar kitokių paskatų, kai kam gali tekti atsakyti. Todėl jie ir stengiasi bet kokia kaina sumenkinti komisijos išvadas, šmeižti komisijos narius, kaltinti juos absurdžiais dalykais. Jei tik kas nors suabejoja konservatorių sprendimais ar juos kritikuoja, tas žmogus iš karto paskelbias kone tautos priešu ar Rusijos agentu.“ Nuostabus interviu – tame nieko konkretaus, išskyrus tai, kad... „ekspertai.eu“ yra Kremliaus propagandos ruperis – taip ši

tinklalapij įvardino Lietuvos valstybės saugumo departamentas. Na, ir žinoma, „saldainiukas“ – A. Skardžiaus apgailestavimas, kad „tas žmogus iš karto paskelbias kone tautos priešu ar Rusijos agentu“. Ech, pamiršo Skardžiaus liaudies išmintį, teigiančią „žiūrėk, kad neprisišnekėtum“... Ojuk prisišnekėjo, prisikarkino! Galime būti tikri, kad ateis laikas, ir išgirsime apie A. Skardžiaus darbelius bendradarbiaujant su Rusijos „itakingais žmonėmis“. Bet gržkime prie Basčio. Kaip rašo A. Bačiulis, tada Bastė gynė ne tik Skardžius, bet ir kitas socialdemokratas – Juozas Olekas. Nors Nacionalinio saugumo ir gynybos komitetas (NSGK) pateikė neabejotinas tyrimo išvadas dėl M. Basčio ryšių su Rusijos specialiosiomis tarnybomis, kurios kelia pavojų Lietuvos saugumui, J. Olekas buvo vienintelis NSGK narys, joms nepritaręs. (VSD paviešinta medžiaga apie M. Basčio ryšius ir NSGK išvados buvo tokios akivaizdžios, kad absoliuti Seimo dauguma pritarė joms ir apkaltai.)

Ar reikia stebėtis, kad socialdemokratų kompanijoje atsirado tokį kaip Bastys ir Skardžius? Taigi istorija mums primena, jog vadinamieji socialdemokratai nuo pat pradžių dirbo Rusijos energetinių kompanijų ir jų vietininkų Lietuvoje interesams. Tad ko čia stebėtis? Užtenka prisiminti Algirdo Brazauskos pastangas Rusijos naftos koncernui „Lukoil“ padovanoti „Mažeikių naftą“ ir, ginkdie, neįsileisti amerikiečių kompanijos „Williams International“. Laimė, Tėvynės sajungai tada pavyko ištraukti iš Rusijos nasrų vieną didžiausią Lietuvos įmonių (kurią rusai norėjo nusipirkti už simbolinį litą!) ir parduoti amerikiečiams (tai galiausiai valstybės biudžetą papildė 3 milijardais litų). Tiesa, tai nebuvo galutinė pergalė, nes Kremlis, suvirsčiės Chodorkovskį (už jo proamerikietišką verslo kursą) ir užgrobės jo kompaniją „YUKOS“, tikėjosi nugriebti ir tuo metu šiai kompanijai priklausiusių

„Mažeikių naftą“. Nepavyko, lenkę „Orlen“ tapo „Mažeikių naftos“ savininku, nepaisant „Brazauskos ir co“ pastangų prastumti „Lukoil“.

Tačiau A. Brazauskui pavyko parduoti rusams „Lietuvos dujas“ – parduoti keturis kartus pigiau, nei tuo metu rinkoje kainavo akcijos. Negana to, jis pardavė „Gazpromui“ ir dujotekį, taip atkirsdamas Lietuvą nuo galimių išigytų duju iš kitų šaltinių. A. Brazauskas gyresi, kad šis sandoris Lietuvai garantuoja duju tiekimą 10 metų ir dar palankiomis kainomis. Tik, kaip paaškėjo netrukus, Lietuva vos nepaspringo nuo tu „palankių“ kainų.

O didžiausia socialdemokratų pergalė kovoje prieš Lietuvos energetinį nepriklausomumą galima vadinti Visagino AE statybos sužlugdymą. Tiesa, čia jau teko apsieiti be A. Brazauskos, nes jis 2010 metais mirė po sunkios ligos. Jo partietė Birutė Vésaitė, būdama valdžioje, pasisakė prieš „Hitachi“, ragino bendradarbiauti statant Kaliningrado ir Astravo AE, Kazimiera Prunskienė, apsilankiusi Kaliningrade, irgi skelbė, kad Lietuva noriai pirkis pastatyti Kaliningrado AE elektrą (galima prieštarauti, kad K. Prunskienė nebuvo socialdemokrati, bet būtu nerimta teigti, kad ji ne to paties lizdo paukštis). Kartu su Visagino AE statyby planu sužlugdymu buvo „išvyta“ ir amerikiečių kompanija „Chevron“, ketinus išžvalgyti Lietuvos skalūnų duju gamybos išteklius – čia ypač pasidarbavo socialdemokratas Algimantas Salamakinės. Pasak A. Bačiulio, viša šita šutvė veikė „nematant“ socialdemokratui Algirdas Butkevičiui, tai, jam irgi tenka dalis atsakomybės.

Išvada peršasi savaime – kol Lietuvos politinėje padangėje gyvuos ši komunistų partijos palikuonių kompanija, besivadinanti socialdemokratais, tol mūsų valsybė balansuos ant išgrobstymo ir išdavysčių ribos.

Gintaras MARKEVIČIUS

„Zapad 2017“ – strateginė Putino klaida

Taip šias puolamojo pobūdžio pratybas vertina Putino opozicija, gyvenanti Baltijos šalyse. Nors proputiniška propaganda deda daug pastangų, kad sukiršintų rusakalbius šiu šalių gyventojus su etnochetais, visgi yra blaiviai mažstančių rusų, kurie gerai suprantą dabartinės Rusijos valdžios vykdomos tarptautinės politikos pragaistiungumą. Deja, jų balsas silpnai girdimas, negana to, kai kurie mūsų entuziastingi patriotai savo beatodairiškai antirusiška retorika dar labiau juos žlugdo ir varo į kampą, tiksliau – verčia juos sukti kartu su dauguma tėvynainių, kurie, žinia, palaiko Putiną. Būtų nuostabu, kad tokios dirbtinės priešpriešos neliktu, o rusakalbiai galėtų jaustis visateisiai Baltijos šalių piliečiais.

„Europinis rusų judėjimas“ išplatio pareiškimą, kuriame išdėstė savo požiūrį į pratybas. Jame sakoma: „Tikrasis pratybų tikslas – ne Rusijos saugumo interesų užtikrinimas, bet karinis ir psichologinis spaudimas Lietuvai,

liečiamas. Neturėdamas pakankamų finansinių resursų, Putinas bando sudaryti įvaizdžių supervalstybės, kuri nuolat pasirengusi užgrobtį naujas teritorijas. Tai verčia Rusijoje mažinti darbo užmokesčių, didinti mokesčius – visa tai smukdo gyventojų pragyvenimo lygi.“

„Rusija turi vystytis nepriklausomo teisingumo linkme, žodžio ir susirinkimų laisvės linkme, realaus valdžių pavidalijimo principo kryptimi. Tai įma-

noma tik remiantis vakarietiškomis vertybėmis. Todėl laikome pratybas „Zapad 2017“ nereikalingomis ir atvirai kenkiančiomis Rusijos interesams. Reikalaujame Rusijos prezidento pakieisti politikos kursą ir atsisakyti agresyvios karinės retorikos“, – baigia pareiškimo autorai, pabaigoje prirašydami: „Rusija bus laisva!“

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Užsiprenumeruokite „Tremtinį“

Prenumerata priimama bet kuriame „Lietuvos pašto“, „Pay Post“ skyriuje, per „Lietuvos pašto“ laiškininką, paskambinu informacijos tel. 8 700 55 400, internetu www.prenumeruok.lt. Laikraštis išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumeratos indeksas 0117. Kaina:

1 mėn. – 2,45, 3 mėn. – 7,34 Eur.



Prisikėlimo apygardos partizanų takais

(atkelta iš 1 psl.)

Padėjė gėlių ir uždegė žvakutes padūdėjome prie kito paminklo Ginkūnų centrinėse kapinėse, kuriose yra memorialas Laisvės kovotojams „Sulaužyti likimai“, pastatytas 1995 metų rugpjūčio 29 dieną, skulptorius – politinis kalnynas Gediminas Tamošiūnas, architektas Antanas Plaipa. Ant paminklo žuvusiems partizanams užrašas: „Dėkoju tau, Viešpatie geras, kad leidai numirt Lietuvoj 1941–1953“, verčia susimąstyti, kokia brangi kovotojams tévynė, jeigu dėkojama už galimybę numirti savo šalyje.

Kol dainavo choras „Tremtinys“ (vad. Romas Pečeliūnas), tyliai pasiteiravau moksleiviu, iš kur jie. Tai iš Kuršėnų Stasio Anglickio mokyklos 7–8 klasių moksleiviai atvykę su istorijos mokytoju Gitanu Mikniumi, Kuršėnų Pavenčių mokyklos septintokai, Šiaulių Romuvos gimnazijos gimnazistai, Šiaulių Didžvario gimnazijos 11 klasės moksleiviai su istorijos mokytoja Valda Kizevičiūte. Paklausiai moksleiviu, ar jiems įdomu visą šeštadienį su mumis kelauti. „Įdomu, nes galima apie partizanus kažką daugiau sužinoti,“ – atsakė moksleivis Evaldas Grublys. Iš tiesų labai pasidžiaugiau jauniui, taip gražiai atsiliepusiu apie savo mokytoją V. Kizevičiūtę. Mokytoja moka sudominti vaikus ir jie noriai leidžiasi į gyvosios istorijos pamokas.

Pakalbinau ir dažnai mūsų renginiuose matomą šaulių vadą Vidutį Šešką, atvykusį kartu su Stepono Giedriko-Giriečio Biržų 501 kuopos šauliais ir jaunaisiais šauliukais. „Visada į renginius važiuojam su LPKTS Biržų filialo vėliava“, – šypsodamas sako V. Šeškas. Netoliiese pamačiau Generolo Povilo Plechavičiaus VI šaulių rinktinės šaulius iš Šiaulių, o kitų ir nebeuspėjau pasižymeti...

Lietuvos skautijos ir žemaičių skautų organizacijos nariai daina pagerbė senosiose Kiauklių kapinaitėse 1945 metais žuvusius partizanus. Ant paminklo pavardės: Edvardas Kazlauskas, Vacys Kazlauskas, Antanas Vilčiauskas, Juozas Arlauskas, Marty-

šius. Sustojo ratu buvusio ryšininko prisiminimų klausėsi žygio dalyviai, atvykę iš Alytaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Telšių, Šilalės, Biržų filialų. Čia atminties valandėlei jau vadovavo LPKTS Kuršėnų filialo pirmininkė Marytė Šadlauskienė.

Penktoji mūsų žygio vieta – Mikučių kaimo lauke paminklas čia palaidotiems 22 partizanams, žuvusiems mūšyje 1945 metų balandžio 24 dieną netoli ese esančiam Skobiškių miške. Jų palaikai buvo užkasti žvyruobėje, perlaidoti 1991 metais. Kraštotorininkas Leonas Skėrys pasakojo apie pirmų būrių kūrimą, kaip 1945 metų balandį prasidėjo kautynės, kaip žuvo partizanai ir čia buvo palaidoti. Prie paminklo gėlių padėjo ir žvakučių uždegė Šakynos mokyklos moksleiviai. Moksleivės paskaitė partizanų savo tévams rašytus laiškus. Po tylos minutės atsisveikinome su šia jaukia pagerbimo vieta ir leidomės į kelią.

Agailės koplytėlė miško aikštelyje buvo paskutinis mūsų lankytinas taškas. Tokioje nuostabioje sakralioje vietelėje miško glūdumoje neteko lankytis. Cia buvo laidojami 1863 metų sukilėliai. Kelis kartus koplytėlė degė, o 1975 metais sovietų valdžios visai sunaikinta. 1990 metais koplyčia atstatyta pagal architektės Rasos Budrytės projektą.

Aplankę koplytėlę, apžiūrėjė stebuklingą šulinį, įkvėpę gaivaus miško oro, patogiai susėdė klausėmės LPKTS Kuršėnų filialo tremtinį choro „Tremties varpai“ (vad. Jolita Bražukienė), Šakynos liaudiškos muzikos kapelos „Geri vilkai“ ir Šakynos moterų ansamblio koncerto. V. Kemėšis pasakojo apie Agailės koplytėlę, sveikinimo žodžius tarė Seimo narė Rima Baškienė, Šiaulių rajono meras Algis Mačiulis ir TS-LKD Šiaulių rajono pirmininkas Alfredas Jonuška ir kiti. Renginio pabaigoje buvo padėkota organizatoriams ir rėmėjams už ši žygį, už pagalbą – mokyklų bendruomenėms, skautams, šauliams, miškininkams.

Audronė KAMINSKIENĖ



Prisikėlimo apygardos kūrimosi istoriją pasakoja vadas Juozas Mocius
Eduardo Manovo nuotraukos

Sveikiname

Garbingo 95-ojo gimtadienio proga sveikiname buvusį tremtinį, brangū broli, dėdę **Jurgį JUOZĄ MENKEVIČIŪ**, gyvenantį Kaune. Linkime daug sveikatos, švieisių dienų, Dievo palaimos.

Sesuo su šeima



90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią politinę kalinę, Aukštaitijos štabo ryšininkę **Bronę JOVAIŠAITĘ-PAČINSKIENĘ**.

Jūsų gyvenimas – paženklintas meile Tėvynei, Sibiro lagerių sunkiai dalia. Ieikusivis negandas, švenčiate garbingą jubiliejų. Linkime stiprybės, sveikatos, artimųjų mieles, Dievo palaimos ir daug gražių gyvenimo metų.

LPKTS Anykščių filialas

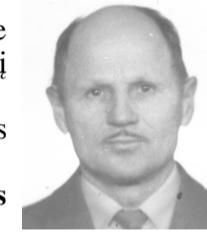


Garbingo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

**Lioninė ARAVIČIENĖ ir Bronislavė GUDYNIENĖ – 85-ojo,
Joną JANKAUSKĄ – 75-ojo.**

Nuoširdžiai linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ir džiaugsmingų metų bei Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas



80-ojo gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Kauno filialo narį **Romualdą VABUOLĮ**, buvusį 1945–1957 metų tremtinį.

Linkime sveikatos, Aukščiausiojo palaimos, saulėtos nuotaikos žengiant gyvenimo keliu.

LPKTS Kauno filialas

Nuoširdžiai sveikiname LPKTS Panevėžio filialo narius:

**Aldoną KUTIENĘ – 85-ojo,
Ireną Oną BANEVIČIENĘ ir Danutę KEMEŽIENĘ – 80-ojo,
Ireną ALELIŪNIENĘ ir Petrą ŠERPLĮ – 75-ojo,
Jadvygą SIONČINĄ – 70-ojo.**

*Brangieji, taip greitai praeina gyvenimas mūsų,
Mylėkim viens kitą, nes esam svečiai,
O šita žemelė – stotis tiktais mūsų,
Kurioje pabūnam visi laikinai...*

LPKTS Panevėžio filialas

Padėka

Dėkojame knygos „Vaikystė Sibiro toliuose“ leidybai paaukojusiai **Petronei Lionei Zakarevičienei – 20 eurų.**

LPKTS valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė



Šiaulių Didžvario gimnazijos moksleiviai su atkurtos Prisikėlimo apygardos vadu Juozu Mociumi
Eisvino Pranckaičio nuotrauka



Ne eilinė vienos įmonės veikla

Sovietmečiu Lietuvos tremtiniai ne tik buvo priversti palikti gimtuosius namus, bet patyrė ir atstumtų vietą su gržimus iš tremties į savo kraštą. Kada okupantai Lietuvoje sudarė sąrašus, telkė šiai operacijai personalą ir geležinkelio vagonus, Sibiro atokiose gyvenvietėse, kur buvo numatoma apgvendinti tremtinius iš Lietuvos, vietiniai gyventojai buvo nutekiami sutikti fašistus, banditus ir imtis atsargumo veiksmų. Tų kraštų gyventojus, patyrusius netektis kare su nacistais, buvo galima suprasti. Kaip liudija buvusių tremtinų prisiminimai, ši neigiamą pozūjį į lietuvius tremties pradžioje jautė visose vietovėse.

Neilgai trukus gyvenimas viską sudėliojo į savo vietas. Buvo pastebėtas lietuvių darbštumas, sumanumas tvarkytis net nepakeliamomis sąlygomis. Dažartinis Krasnojarsko krašto lietuvių bendruomenės pirmininkas Antanas Rasiulis viename Pasaulio lietuvių suvažiavime liudijo: mūsų seneliai, tėvai tremtyje vietiniams gyventojams Sibire paliko darbščių ir sążiningų žmonių įvaizdį.

Mirus Stalinui, Sovietų sąjungoje buvo pasmerktas asmens kultas ir represinė sistema. Palaipsniu buvo paleidžiami politiniai kaliniai ir tremtiniai. Tuo metu Lietuvos komunistų partijos vadasis Antanas Sniečkus tokius SSRS vadovybės veiksmus įvardijo – neatsakingas Chruščiovo eksperimentas. 1957 metų sausio 21 dieną LSSR AT Prezidiumo pirmininkas Justas Paleckis pasiraše įsaką, draudžiantį politiniams kaliniams apsigyventi Lietuvoje. Tremtiniai irgi pasijuto „trečiarūšiais“ žmonėmis: buvo suvaržyta teisė gržti į savo rajonus, apsigyventi didesniuose miestuose. Daliai jų iš viso buvo draudžiama sugržti į Lietuvą. Ne mažai rinkosi Latviją, Kaliningrado sričią. Atskirų įmonių vadovai vengė įdarbinti politinius kalinius bei tremtinius net žemiausios kvalifikacijos darbui.

Ne visai pagal to laiko valdžios nuostatus požiūris į represuotus asmenis susiklostė Kazlų Rūdos bandomajame medienos dirbinių kombinate (BMDK). Ši įmonė, pradėjusi savo

veiklą 1909 metais miškingose Kazlų Rūdos apylinkėse, nuo lentpjūvės, įkurtos vokiečio pirklio Toklerio, išaugo iki medžio apdirbimo kombinato. Septintajame dešimtmetyje praėjusio amžiaus LSSR baldų ir medžio apdirbimo ministerija nusprendė Kazlų Rūdoje pastatyti medžių drožlių plokščių (MDP) gamybos cechą, reikalingą baldų pramonės vystymui. Iki tol Sovietų sąjungoje įranga MDP gamybai buvo perkama užsienyje. Buvo priimtas sprendimas, Kazlų Rūdoje naujai statomame MDP gamybos ceche sumontuoti pirmą Sovietų sąjungoje eksperimentinę MDP gamybos liniją PS-50, pagamintą Dniepropetrovsko presų gamykloje. Kazlų Rūdos medžio apdirbimo kombinatas gauna naują pavadinimą – Kazlų Rūdos medienos dirbinių bandomasis kombinatas (BMDK).

Tuo metu Lietuvos mokslo įstaigos MDP gamybos specialistų neruošė. LSSR Baldų ir medžio apdirbimo pramonės ministras Pavelas Kūris 1965 metais Kazlų Rūdos BMDK direktoriumi paskyrė Sibiro tremtinį Balį Greičiūną, tremtyje baigusį tinkamus mokslius. Pavelas Kūris, gimęs 1910 metais Briansko srityje, Rusijoje, 1944 metais atvyko į Lietuvą. Jis buvo vienas iš keilių tūkstančių asmenų, kurie Maskvos sprendimu, artėjant frontui Lietuvos link, buvo Rusijos gilumoje atrinkti, turintys lietuviškas šaknis ar panašias pavarades. Tikslas – išvijus vokiečius, Lietuvoje įtvirtinti sovietų valdžią. P. Kūris lietuvių kalbos neišmoko, buvo tolerantiškas ir gebėjęs savo sprendimus apginti partinės valdžios viršunėse. Jo pavaduotojai buvo vietiniai lietuviai ir jų pagalba Lietuvoje sukūrė stiprią baldų gamybos pramonę.

Kazlų Rūdos BMDK direktoriuimi 1970 metais, staiga mirus Balui Greičiūnui, paskiriamas 1941 metų tremtinys Aurimas Abukauskas. Pastarajam tenka atsakingas laikotarpis, susietas su eksperimentinės MDP gamybos linijos PS-50 išbandymu gamybinėmis sąlygomis. Cia nuolatiniai svečiai buvo linijos projekto autoriai, Maskvos šakinio mokslo instituto darbuotojai. Nors

1971 metais buvo suspausta pirma plokštė, iki projektinio linijos pajėgumo dar buvo tolimas ir varginantis kelias. Pati linija PS-50 pradiniame variante buvo tolima nuo tobulybės bei turėjo savo technologinius ypatumus, kas apsunkino visą bandymų procesą. Gamybos procesas reikalavo nepertraukiama konvejerio darbą ištisą parą ir septynias dienas per savaitę. Bet kokia konvejerio prastova ne tik lémē nuostolius, bet ir rimtus sunkumus atkurti technologinį procesą. Kombinato vadovų ir specialistų telefonai ištisą parą buvo budinčiam režime. Jiems dažnai tekėdavo nutraukti poilsį arba nakties miegą. Tokių karinio režimo stovij ne mažiau už kitus teko patirti buvusių tremtinii Antanui Rimkevičiui, įesusių vyriausiojo technologo pareigas.

Tuo metu čia dirbo tremtiniai su žmonomis iš tremties Gvidonas Busillas, vyriausasis inžinierius, Rimantas Žemgulis, vyriausasis konstruktorius, Vytautas Tallat-Kelpša, cecho viršininkas. Savo įnašu į šios linijos bandymus pasižymėjo ir kombinato specialistai, neturintis praeities politinio šleifo Vytautas Akelaitis, Jonas Bujauskas, Česlavas Andriušis, Vytautas Lisauskas ir daugelių kitų. Visi jie tikslą pasiekė: eksperimentinė linija buvo pripažinta tinkama serijinei gamybai. Vėliau kombinate buvo sumontuota tos pačios Dniepropetrovsko presų gamyklos linija PS-100, dvigubai galingesnė. Kazlų Rūdos BMDK taros gamybą papildžius medienos drožlių gamyba žymiai laimėjo ir Kazlų Rūdos miestas. Buvo pastatyta nemažai daugiabučių namų, erdvus darželis vaikučiams, naujas ligoniūnės pastatas, išplėstas energetinis ūkis.

Kazlų Rūdos BMDK direktoriaus Aurimo Abukausko gebėjimai organizuoti gamyklos darbą ir techninis išsprūsimas neliko nepastebėti. Jis 1975 metais perkeliamas į Maskvą SSRS Miško pramonės ministerijos Plokščių gamybos valdybos vyriausiuoju inžinieriumi. A. Abukauskas 1992 metais tapo pirmuoju baldų gamybos akcinių bendrovės „Freda“ Kaune generaliniu direktoriu. Ši įmonė šiuo metu Lietu-

voje pagal gamybos ir eksporto apimtis nuolat yra pirmajame baldų įmonių trejetuke. A. Abukauskas 2009 metų gegužės 9 dienos LR Ūkio ministerijos įsakymu buvo apdovanotas ženklu nusipelnusių pramonės darbuotojui.

1975 metų Kazlų Rūdos BMDK direktoriuimi paskiriamas buvęs tremtinys Gvidonas Busillas, iki tol čia dirbęs vyriausiuoju inžinieriumi. 1979 metais direktoriuimi po ilgos pertraukos tapo pirmas asmuo su „švaria“ politine praeitimi Stanislovas Butkus, baigęs Kauko KPI, įgijęs patirtį MDP gamyboje Klaipėdoje, sumanus gamybos organizatorius. Darbuotojus vertino ne pagal partinių lozungų deklaravimą, o pagal profesinius gebėjimus.

Buvusių tremtinų koncentracija Kazlų Rūdos BMDK tarp specialistų ir darbininkų negalejo būti palikta be dėmesio Kapsuko (dabar Marijampolės) rajono KGB darbuotojų. Tuo savo kailiu patyrė šių eilucių autorius, iki 1982 metų čia dirbęs vyriausiuoju inžinieriumi. Sovietmečiu visi įmonių vyriausieji inžinieriai buvo skiriami Civilinės gynybos štabų vadovais ir turėjo teisę dirbti su slapta informacija. Man, kaip buvusių tremtinii, toks leidimas nebuvó duotas. Kombinato direktorius šio štabo viršininku paskyrė taros gamybos meistrą Vytautą Korzoną, kuris nesureikšmino savo pareigų ir kiekvieną ketvirtį po darbo valandų ateidavo į mano kabinetą: mes du Vytautai ruošdavome ataskaitas rajono stabui. Tokia buvo ir paslaptis: kombinatas karro atveju privalėjo gaminti medinius kotus kareivų lopetėlėms.

Vieną dieną iš Ministerijos gavau kvietimą atvykti į Civilinės gynybos seminarą Vilniuje. Seminarė, kur buvo surinkti mano kolegos, rusų kalba paskaitas skaitė kariškiai. Antrą seminaro dieną mane iškvietė Ministerijos atstovas ir pareiškė, kad turiu tuo pat išvykti į kombinatą: ten atsirado problemų. Grįžus į Kazlų Rūdą nieko panasaus neradau. Mano antrininkas Vytautas atskleidė atšaukimo iš seminaro priežastį.

(keliamas į 8 psl.)

Iškilmės Vepriuose

Regina Kazlauskienė. O Aldona Medonienė, Veprių bendruomenės pirmininkė, bendruomenės nariai, padedami mokytojų Laimutės Žentelienės, Valerijos Jurevičienės mokinį, „išaudė“ juostą šimtaraštę, skirtą Lietuvos šimtajam gimtadieniui.

Kitas tą dieną atidengtas paminklas – taip pat toks pirmasis – „Šuoliuojantys per amžius Vyčiai“. Triju Vyčių kompozicija iškilo ant Veprių piliakalnio. Kaip pasakojo skulptorius V. Žentelis, jis tyrinėjo Lietuvos Vyčio raidą – nuo 14 amžiaus, per šimtmečius, kurie slėgė lietuvių pečius. Nenusviro rankos, dirbusios žemę, neužgeso viltis ilgais baudžiavos, caro priespaudos ir lietuviškos spaudos draudimo laikais iki pat 1918-ųjų – Nepriklausomybės paskelbimo. Vytis – mūsų atminties simbolis, mūsų kovos už laisvę simbolis.

Paminklo atidengimo ceremonijoje kalbėjo ir paminklų statytojams dėkojo

LR Seimo narys Juozas Varžgalys, Ukmergės savivaldybės Administracijos direktoriaus pavaduotoja Agnė Balčiūnienė, seniūnė Dalė Urbonienė.

Nuaidėjus salvėms, visi rinkosi į kultūros centrą, į popietę „Viltis sugržti“. Kultūros centro direktoriė Rasa Šimoniūnė ir LPKTS Ukmergės filialo pirmininkė Aldona Kalesnikienė, renginio vedėjos, dar kartą dėkojo paminklų statytojams, aukotojams, rėmėjams. Klausėmės Veprių folkloro kolektyvo „Geldutė“ (vad. A. Useliūnė), Šližių folkloro kolektyvo „Siemanys“ (vad. S. Navickienė), Veprių instrumentinės grupės (vad. E. Ratautas), Ukmergės kultūros centro mišraus choro „Tremtinys“ (vad. J. Juodienė) ir jaunojo akordeonisto Tautvydo Pakėno koncerto.

Ir ne tik dainos skambėjo. Puikių muzikinė-literatūrinė programą parengė Veprių pagrindinės mokyklos mokytojai ir mokiniai. Kaip pasakojo pa-

grindinės mokyklos direktoriė Rima Ramanauskienė, dar 2008 metais jie pradėjo projektą „Ką man sako Sibiro tremties?“ Tai puikus jaunimo įtraukties į savo istorijos pažinimą pavyzdys. Vepriuose 1967 metais įkurtas muziejus jo įkūrimo iniciatoriaus ir ilgamojo vadovo, mokytojo Jono Žentelio asmeninės kolekcijos pagrindu. Pradžioje muziejus buvo visuomeninis. 1995 metais jis tapo Ukmergės kraštotoyros muziejaus skyrumi. Siuo metu eksponacijoje ir fonduose yra daugiau kaip 8000 eksponatų, atspindinčių Veprių krašto praeitį. Susipažinti su eksponacija kvietė ir apie muziejaus veiklą pasakojo jo vadovas Kęstutis Žentelis.

Šio gražaus renginio organizatoriai: LGGRTC aukų rėmimo fondas, Ukmergės Veprių seniūnija, Veprių bendruomenė, Ukmergės kultūros centro Veprių filialas.

Dalia POŠKIENĖ

(atkelta iš 1 psl.)

Naujaji paminklą šventino tremtinių vaikaitis Šešuolių šv. Juozapo parapijos klebonas Egidijus Kazlauskas. Jis pakvietė bendrai malda bei kalbėjo apie tikėjimą tremtinių mintyse ir darbuose, priminė vyskupo Teofilio Matulionio žodžius, kai tremtyje jis dėkojo Dievui už tai, kad juos, kunigus, „siuntė“ ten, kur mūsų žmonės, kur lietuviai...“

Lietuviai tikėjimo dvasią stiaprino tikėjimas, viltis. Tai išsakoma ne tik žodžiais, tai ir apdainuota. Ukmergės kultūros centro choro „Tremtinys“ giesmės ir dainos palydėjo kalbančių žodžius. Apie tokį Atminimo įprasmintą negrūžusiems iš Sibiro, kitų tremties vietų, likusiems amžino išalo žemėje ar mirusius gyvuliniuose vagonuose, padėdamos trispalve pačiuosius žvakeles kalbėjo LPKTS tarybos pirmininkė Vincė Vaivedutė Margevičienė, Kauno poskyrio pirmininkė



Istorija be „baltų dėmių“

1941 metų holokausto aukų Alytuje skaičių pinklės

*Tęsinys.**Pradžia Nr. 34 (1248)*

1945 metų vasario 21 dienos laikraštyje „Tarybinė Dzūkija“ paskelbta me mokytojo Kazio Klimavičiaus straipsnyje „Švietimas Alytaus apskrityje“ rašoma: „Tik pačiame Alytuje įvairiais būdais nužudė jie daugiau kaip 60 tūkstančių žmonių (belaisvių ir laisvų piliecių: rusų, žydų, lietuvių ir kt.)“.

1947 metų vasario 9 dienos laikraštyje „Tarybinė Dzūkija“ rašoma: „Jau pirmają savo viešpatavimo Alytuje dieną vokiškieji budeliai sušaudė apie vieną tūkstantį Alytaus miesto vyrų, o per visą okupacijos metą jie išžudė per 60 tūkstančių žmonių“.

1948 metų birželio 26 dienos laikraštyje „Tarybinė Dzūkija“ rašoma: „Vien tik Alytuje pirmąjį okupacijos dieną vokiečiai nužudė 800 žmonių. Vėliau vokiečiai per okupacijos metus išžudė 10 tūkstančių žmonių“.

1957 metų birželio 15 dienos laikraštyje „Komunistinis rytojus“ rašoma: „Alytuje vokiečių okupacijos metais buvo išžudyta apie 30 tūkstančių žmonių. Lietuviai miesto gyventojų sušaudyta tūkstantis, žydų – apie 15 tūkstančių, įvairios tautybės karų belaisvių – apie 14 tūkstančių. Tame skaičiuje daug vairų, senelių ir moterų“.

1957 metų išleistoje knygoje „Hitlerininkų piktadarystės Pabaltijoje“, kurioje pateikti duomenys iš 1946 metų Pabaltijo Karo tribunolo teismo, rašoma: „Alytaus mieste 1941 metų rugpjūčio mėnesį apie 13 tūkstančių žydų tautybės gyventojų buvo suvaryta į kaičių. Po savaitės žydai grupėmis po kelis šimtus žmonių buvo išvedami už karinio miestelio ir sušaudomi. Šiose operacijose aktyviai dalyvavo generolui leitenantui Wolfgangui Dittfurtui pavaldūs komendantūrą ir apsaugos būriai“ (15 tomas, bylos lapai 90, 91, 94, 95).

1958 metų birželio 25 dienos laikraštyje „Komunistinis rytojus“ rašoma: „Alytuje yra dar vieni kapai. Čia hitlerininkai nužudė apie 10 tūkstančių žydų tautybės gyventojų. Per visą savo siautėjimo laikotarpį vokiečiai nužudė 30 tūkstančių žmonių“.

1959 metų birželio 24 dienos laikraštyje „Komunistinis rytojus“ rašoma: „Fašistai ir jų pakalikai buržuaziniai nacionalistai Vidzgirio miške neskaitai nužudė 35 tūkstančius karų belaisvių ir 60 tūkstančių gyventojų“.

1959 metais išleistoje knygoje „Nemuno vinguose“ rašoma: „1941 metais Dzūkijos sostinėje nuožmusis priešas sušaudė apie tūkstantį Alytaus gyventojų, apie 35 tūkstančius tarybinių karų belaisvių, apie 60 tūkstančius iš įvairių Lietuvos vietų atgabentų žydų tautybės žmonių“.

1960 metais išleistoje knygoje „Alytus“ rašoma: „Žaliajame Vidzgirje – 60 tūkstančių tarybinių žmonių kapai“.

1960 metais išleistoje knygoje „Kraują sugėrė Dzūkijos smėlis“ rašoma: „Šešiasdešimt tūkstančių. Tieki žmonių hitlerinės okupacijos metais nužudyta tik šiame Vidzgirio miške“.

1966 metų leidinyje „Mažoji Lietu-

viškoji tarybinė enciklopedija“ rašoma: „Pirmosiomis Didžiojo Tėvynės karo dienomis Alytuje kareivinių rajone hitlerininkai įrengė karų belaisvių stovyklą Nr. 133, kurioje buvo sunaikinta apie 35 tūkstančiai belaisvių. Vidzgirio miške prie Alytaus hitlerininkai ir vietiniai buržuaziniai nacionalistai žudė tarybinius aktyvistus, žydus. Vidzgiryje 1941–1943 metais palaidota apie 60 tūkstančių fašistų nužudyti tarybinių piliecių“.

1967 metų kovo 25 dienos Alytaus rajono laikraščio „Komunistinis rytojus“ redaktoriaus pavaduotojo pasirašytame rašte Istorijos instituto prie LKP CK direktoriaus pavaduotojui R. Maliukevičiui rašoma: „Masinėmis žydynių vietomis Alytuje hitlerinės okupacijos metais laikytina:

1. Alytaus miškas, į šiaurę nuo Vidzgirio, rytiname miesto pakraštyje, buvusiame kariniame miestelyje (tarybinių karų belaisvių stovykla). Cia nužudyta 35 tūkstančiai tarybinių karų belaisvių (Ypatingosios komisijos duomenys). Statant paminklą broliškuose kapuose, vadovautasi šiaisiai duomenimis. Minėtų skaičių nužudyti tarybinių karų belaisvių skelbia ir paminklo memorialinė lenta.

2. Vidzgirio šilas, miesto pietryčių pakraštyje, kairiajame Nemuno krante. Cia nužudyta ir palaidota 60 tūkstančių tarybinių piliecių (Ypatingosios komisijos duomenys). Vidzgirio šile sušaudyti tarybiniai aktyvistai, žydai, taip pat palaidoti nuo išsekimo ir ligų mirę iš rytių TSRS rajonų evakuoti žmonės. Statant paminklą broliškuose kapuose, vadovautasi šiaisiai duomenimis. Paminklo memorialinė lenta skelbia, kad čia palaidota 60 tūkstančių tarybinių žmonių“.

1969 metais išleistoje knygoje „Niekas nepamirštinas, niekas nepamiršta“ rašoma: „Vidzgirio miške hitlerininkai ir vietiniai buržuaziniai nationalistai nužudė 60 tūkstančių tarybinių aktyvistų ir žydų tautybės žmonių“.

1973 metais išleistoje knygoje „Alytus“ rašoma: „Nuo pat karo pradžios Alytuje hitlerininkai naikino tarybinius aktyvistus, karų belaisvius, žydų tautybės žmones. Kareivinių rajone buvo įrengta karų belaisvių stovykla, kurioje sunaikinta apie 35 tūkstančius belaisvių. 1941–1944 metais hitlerininkai ir jų pagalbininkai buržuaziniai nationalistai sunaikino apie 100 tūkstančių žmonių“.

1985 metais leidinyje „Tarybų Lietuvos enciklopedija“ rašoma: „Didžiojo Tėvynės karo metais Alytaus miške vokiečių fašistų okupantai ir lietuvių buržuaziniai nationalistai nužudė daugiau kaip 100 tūkstančių tarybinių karų belaisvių ir civilių gyventojų. 1941–1942 metais okupantai vokiečiai karų belaisvių stovykloje Alytuje nužudė apie 35 tūkstančius žmonių. Vidzgirio miške prie Alytaus nužudyta apie 60 tūkstančių žmonių“.

1988 metais Jungtinėse Amerikos Valstijose išleistoje knygoje „Alytus ir jo apylinkės“ Tadas Navickas rašė: „1941 metų rugpjūčio pradžioje Vidz-

girio miške prasidėjo masinis Alytaus žydų naikinimas. Per keliolika dienų buvo iššaudyti beveik visi Alytaus žydai ir ten palaidoti masiniuose kapuose. Vėliau buvo gabenami žydai ir iš kitų Lietuvos vietovių ir net iš kitų kraštų sunaikinimui. Sovietų paskelbtomis žiniomis, Vidzgirio miške buvo palaidota apie 60 tūkstančių žydų, tarp jų apie 2 tūkstančiai Alytaus žydų.

1959 metų birželio 21 dieną buvo atidengti du aukštū paminklai – obeliskai. Vienas jų buvo pastatytas atminimui nacių sušaudytų žydų, kurių skaičius neva siekės apie 60 tūkstančių, o kitas buvo atminimui nacių nelaisvėje mirusiem sovietų kariams, kurių skaičius siekės iki 35 tūkstančių“.

1986 metais išleistoje knygoje „Alytaus rajonas“ rašoma: „Didžiojo Tėvynės karo metais hitlerinai okupantai ir buržuaziniai nationalistai Vidzgiryje, prie kelio, kuris tarsi pratęsia K. Požėlos gatvę, sušaudė 60 tūkstančių žmonių. Ties „Dainavos“ siuvimo fabriku pušyne ilsisi dar 35 tūkstančiai jų aukų – daugiausia tarybiniai karų belaisviai. Fašistinio teroro aukoms pastatyti obeliskai“.

1989 metais išleistame leidinyje „Mūsų Lietuva“ rašoma: „1941 metų vasaros pabaigoje, Vidzgirio miško pašlaitėse prasidėjo masiniai žydų tautybės gyventojų žudymai. Per kelias dienas buvo išžudyti beveik visi Alytaus ir jo apylinkės žydai. Visi palaidoti ten pat, masiniuose kapuose. Po to buvo pradėta gabenti į Vidzgirio mišką ir kitų Lietuvos vietovių žydai, o vėliau netgi ir iš kitų kraštų“.

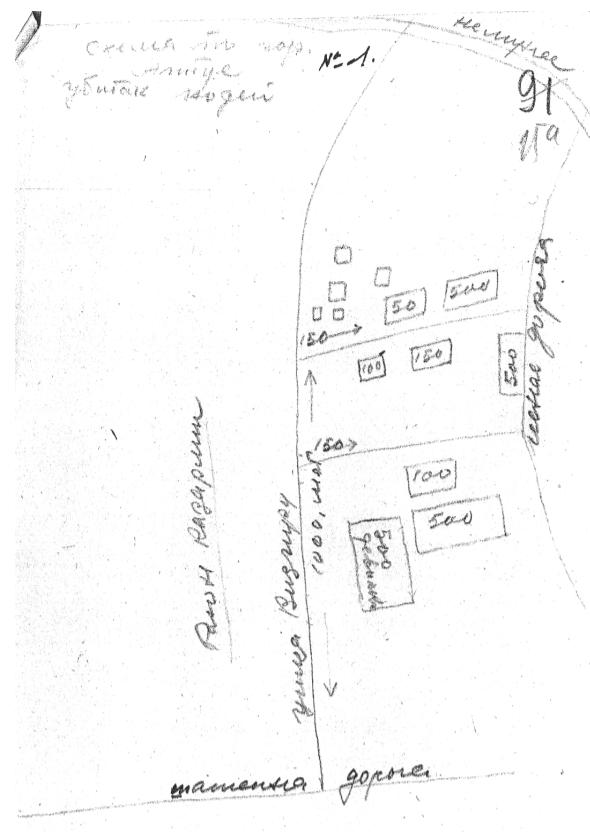
Sovietų po karo paskelbtais duomenimis, Vidzgirio miške buvo palaidota apie 60 tūkstančių žydų, o Alytaus miške apie 35 tūkstančiai karų belaisvių. 1959. VI. 21 jiems atidengti du aukštū paminklai – obeliskai“.

1991 metais laikraščio „Lietuvos Jeruzalė“ specialiai priede rašoma: „Lietuvoje žinomas 182 vietas, kur 1941–1944 metais nacistai ir jų vietiniai talkininkai nužudė daugiau kaip 200 tūkstančius žydų – vaikų, senių, moterų, vyrių. Pateikiame tik dalį to kruvinojo sąrašo:

Vidzgirio miške (ties Alytumi) – apie 60 tūkstančių“.

1994 metų vasario 22 dieną kraštotyrininkas Antanas Rinkevičius laikraštyje „Alytaus naujienos“ rašė: „Vidzgirio miške buvo sušaudyta apie 20 tūkstančių Alytaus žydų – vyrių, moterų ir vaikų, taip pat iš Alovės, Daugų, Butrimonių, Simno, Veisėjų ir kelių kitų miestelių žydų. Juos visus sušaudė Vidzgirio miške, esančiam apie 1 kilometrą nuo miesto Sūduvos pusėje. Vidzgiryje sušaudė iš Austrijos bei kitų Europos kraštų atvežtus žydus bei Alytaus stovyklos kalinus – iš viso sunaikinta apie 60 tūkstančių žmonių“.

(Bus daugiau)
Gintaras LUČINSKAS





2017 m. rugsėjo 22 d.

Tremtinys

Nr. 35 (1249)

7

Kryžius Šatrijos rinktinės partizanams

„Pagaliau užbaigėm. Ne pašventintas kryžius yra negyvas,“ – lengviau atsiduso Petras Piekus, šio susibūrimo iniciatorius ir visų darbų organizatorius, kai prelatas, bažnytinės teisės daktaras Juozas Siurus rugpjūčio 26 dieną pašventino beveik prieš metus pastatyta kryžių, skirtą Žemaičių apygardos Šatrijos rinktinės vadui atminimui.

Partizanai žuvo 1951 metų rugpjūčio 29 dieną Telšių rajono Laukštėnų kaime. Važiuojantieji nuo Pieilių į Žvérinčių kairėje kelio pusėje gali sustoti prie prieš dvejus metus pastatytu skulptoriaus Osvaldo Neniškio paminklo. Jame išrodyti visų žuvusių vardai. O dabar to kelio dešinėje pusėje, ant kalnelio, po gražuoliu klevu, greta kun. Antano Venckaus pastatyto ažuolinio kryžiaus, iškilo Lietuvos tautodailininko medžio drožėjo Liudo Ruginio kūrinys, kviečiantis užkopti į kalnelį, nulenkti galvą netoli ese žuvusių didvyrių atminimui ir pamästyti, kas mes esame, ką mums byloja visai artišios vietas į žemę susigéręs Laisvės kovotojų kraujas.

„Jie – didvyriai“, – kalbėjo P. Piekus susirinkusiesiems. Dauguma iš jų – Žemaičių apygardos Administracinių ir ūkio

skyriaus viršininko, teismo pirmininko Petro Lileikio-Žuveles, Algio, Girėno artimieji. Šiam kovotojui po mirties buvo pripažintas Kario savanorio teisinis statusas ir suteiktas vyresniojo leitenanto laipsnis.

Jie visi žuvo kaip didvyriai, kovodami. Enkavedistų apsupit, nepasidavé. Vyriausiam iš jų Alfonsui Venckui-Dédei, Vasariui, rinktinės stabo viršininkui, buvo 30 metų. Jauniausias – Šatrijos rinktinės vadas Ignas Česna-Žentas. Jam buvo tik 23 metai. Vyrai kovési iki galo. Priešinosi okupantams, nes tikejo Lietuvos laisve. Joje matė savo kovos prasmę.

Ir štai jau beveik 30 metų mes gyvename laisvoje Tėvynėje. Su karteliu žuvusiojo sūnėnas Petras Piekus pasakojo, kiekdaug reikėjo turėti atkaklumo, visokių dokumentų surinkti, kad įrodytų, jog partizanas Petras Lileikis tikrai vertas Kario savanorio statuso. „Artai neturėtų būti valstybės

rūpestis? – mąstė jis. – Niekas nejudina nė piršto.“ Ir lieka nežinomi visuomenėi tie partizanai, kurie jau neturi artimųjų. Kai kurių giminaičiai neturi lėšų ar energijos tokioms paieškoms atlkti.

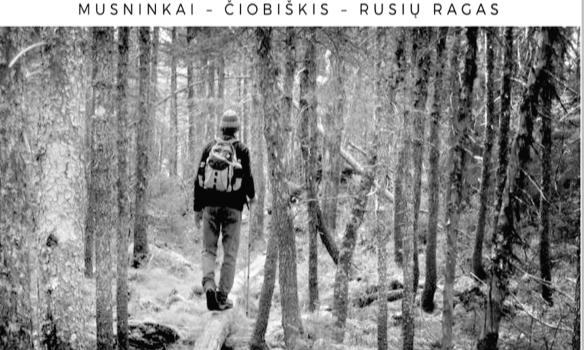
Ir dar viena Petro mintis, mano manymu, verta dėmesio – kasmėt paskutinį rugpjūčio mėnesio šeštadienį prie kryžiaus galėtume paminėti žuvusių atminimą. Turėtų tokie renginiai sulaukti visų pirma Žemaičių rajonų savivaldybių kultūros ir švietimo darbuotojų, istorijos mokytojų pritarimo, būtų proga išsiaučti į gyvąjį Lietuvos istoriją mokiniams prieš pradedant naujus mokslo metus.

Angelė RAUDIENĖ



Skelbimai

2017 spalio 7 III Pėsciųjų žygis
DIDŽIOSIOS KOVOS APYGARDOS PARTIZANŲ IR
1919-1920 M. NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVŲ VIETOMIS
ŠIRVINTOS - DRUŽAI - VINDEIKIAI - KAIMYNELIAI -
MUSNINKAI - ČIOBIŠKIS - RUSIU RAGAS



Programa

9:00 Širvintos. R. Antinio paminklo „žuvusiems už Lietuvos nepriklausomybę“ ir kariu, žuvusių 1919-1920 m. Nepriklausomybės kovose, kapų lankymas.
10:00 Vindeikių kryžiaus, skirto Vindeikių ir aplinkinių kaimų savanoriams atminti, lankymas.
10:15 Kaimynelių. Sustojimas prie atminimo ženklo DKA vado Žilio Velnio pavaduotuojui, mokytojui Juozui Norkui – Kerštui.
11:00 Musninkai. Šv. Mišios Musninkų Švč. Trejybės bažnyčioje. Varpinės ir Barboros koplytėlės lankymas.
12:00 Nuo Pigoinių k. iki Čiobiškio žygis pėšiomis. (7 km)
14:00 Čiobiškis. Kapinių. Čiobiškio vandens malūno lankymas.
15:00 Rusiu Ragas. Partizanų žuvimo vienos lankymas.

Daugiau informacijos: jaunimas@sirvintos.lt, 864737868

Žygį organizuoja:

Rugsėjo 23 d. (šeštadienį) paminėsime Tauro apygardos Birutės rinktinės penkių partizanų žūties Dovydaičių sodyboje, Čebeliškių k., Garliavos valsč., Kauno r., 70-ąsias metines. **15 val.** Tabariškių bažnyčioje bus aukojamos šv. Mišios už mūšyje žuvusius Antaną Rundėną-Vaidilą, Kazį Šalčių-Žaibą, Vaclovą Bumblį-Jūrelię, Joną Senkų-Urėdą ir Bronią Jankūną-Dainą. **16 val.** žuvusių pagerbimas Digrių kapinėse.

Rugsėjo 30 d. (šeštadienį) Alytaus r. Piavašiūnų sen. Mikalavo k. bus šventinamas paminklas ten žuvusiems partizanams: Ričardui Golšteinui-Lordui, Petru Plytnikui-Vyteniui, Alfonsui Mikailionui-Raktelui ir Adomui Kamanduliu-Nykstaičiui. **12 val. šv.** Mišios Piavašiūnų bažnyčioje. Po jų – paminklo šventinimo iškilmės.

Spalio 2 d. (pirmadienį) Lietuvos politinių kalinių ir tremtinė Vilniaus skyriai maloniai kviečia dalyvauti 1951 m. spalio 2–3 d. trėmimų metinių minėjime. **12 val. šv.** Mišios Vilniaus Šv. apaštalu Pilypo ir Jokūbo bažnyčioje (Lukiškių g. 10). **13 val.** minėjimas ir susikaupimo valandėlė prie paminklo sovietinės okupacijos aukoms atminti Aukų g.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Tremtinys

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinės sajunga

www.lpkts.lt

Redaktorė Jolita Navickienė

Redakcija: Audronė Kaminskienė, Vesta Milerienė

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,

Tel. (8 37) 323 204

E-mail: tremtinys.redakcija@gmail.com

Imones kodas 300032645

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365, AB „SEB“ bankas

Spausdino spaustuvė

UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 1780 egz.

Projektus „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ ir „Istorijabe, baltų dėmių“ remia

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĒMIMO
FONDAS



Ilsėkitės ramybėje

Vladas Skūpas
1928–2017

Gimė Biržų aps. Vabalninko valsč. Daršiškių k. Tarnaudamas kariuomenėje Minske kartu su grupele lietuvių karių planavo pabėgimą su ginklais. Išduotas buvo nuteistas, kalintas lageriuose. Po dešimties kalinimo metų 1960 m. išleistas atlikti penkerių metų tremtį. Tremtyje Sverdlovske sr. Čeremchovo gyv. sukūrė šeimą su partizanų seserimi Salomėja Popieraite. 1963 m. slapta grįžo į Lietuvą, bet Marijampolės milicia išsakė išvykti per 24 val. Nuvykė į Vilnius saugumą dideliu atkaklumu pasiekė, kad jų priregistruotų. Dirbo Marijampolės betono stalių dirbtuvėse, vėliau Kazlų Rūdos mechaninėje remonto gamykloje. Buvo Lietuvos šaulių sajungos narys. Palaidotas naujosiose Kazlų Rūdos kapinėse. Užjaučiame sūnų, dukterių ir vaikaičių.

Kazlų Rūdos buvę tremtiniai

Irena Danutė Petrošienė
1929–2017

Gimė Tauragės aps. Kvėdarnos valsč. Pépliškės k. ūkininkų šeimoje. Mokėsi Šilalės gimnazijoje. 1951 m. šeimą ištrėmė į Irkutsko sr. Bratsko r. Teko sunkiai dirbtį Sibiro taigoje. Į Lietuvą grįžo 1957 m., apsigyveno téviškėje. Ištekėjusi užaugino tris sūnus ir dukterį. Sulaukė vaikaičių.

Palaidota Kvėdarnos parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame vaikus, jų šeimas ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Stasė Januškaitienė
1926–2017

Gimė Tauragės aps. Kaltinėnų valsč. Butkaičių k. gausioje ūkininkų šeimoje. Už priešinimąsi sovietų valdziai dvi seserys, brolis ir tėvas kentė kalėjimuose, lageriuose. Stasė areštavo 1948 m. Pagėgiuose. Už ryšius su partizanais nutiesė 10 m. Aštuonerius metus kalėjo Mordovijos lageriuose. Grįžusi ilgus metus sunkiai sirgo, negalėjo dirbtį. Vėliau išdarbino ligoninėje, valgykloje. Gyveno Tauragėje, Kaltinėnuose. Palaidota Kaltinėnų parapijos kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame sesutę, giminęs ir artimuosius.

LPKTS Šilalės filialas

Alfonsina Marščionkaitė-Lelienė
1912–2017

Gimė Pasvalio r. Rinkūnų k. ūkininkų šeimoje. 1951 m. kartu su seserimi išstrepta į Tomsko sr. Teguldeto r. Staro Šumilovo gyv. Dirbo Sredne Čiulynsko miško pramonės ūkyje šakų genetijoje. Po 6 m. kartu su seserimi grįžo į Lietuvą, tačiau į namus nebuv'o įleistos, apsistoję pas likusią seserį Lietuvoje. Vėliau ištekėjo už Jono Lelio. Mirus vyrui, perkopusi 90 m. ūkininkavos viena, vėliau gyveno prižiūrima dukterėčios. Palaidota Pumpėnų kapinėse.

Užjaučiame dukterėčią ir artimuosius.

Buvę Staro Šumilovo tremtiniai



Užjaučiame

Mirus 1941 m. Laptevų jūros tremtiniai Adolfui Žirguliu, nuoširdžiai užjaučiame dukteris ir artimuosius.

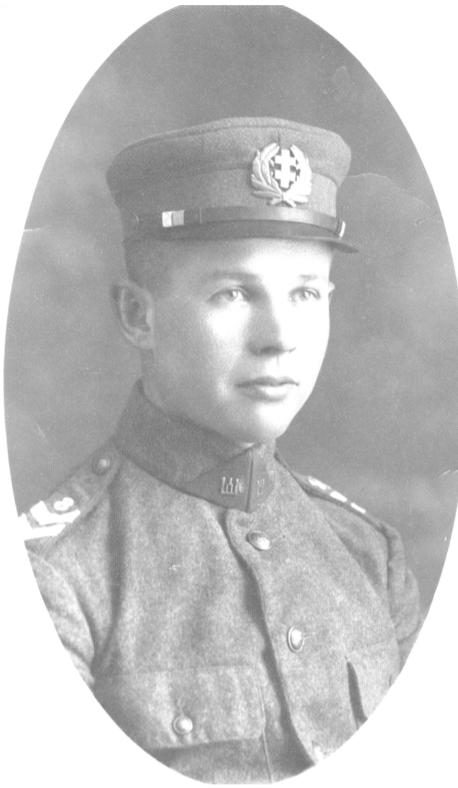
LPKTS Kėdainių filialas

Rugsejo 23 d. (šeštadienį) 11 val. Kauno įgulos karininkų ramovėje (A. Mickevičiaus g. 19) šaukiamas Lietuvos laisvės kovos sajūdžio suvažiavimas. Kviečiame visus narius aktyviai dalyvauti.

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negražinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.



Maigu miško paslaptys



Kostas Stelingis, 1933 metai

Abipus senojo Viešnių–Laižuvos kelio plati Maigu miškas. Skersai vieškelio eina miško keliukas Ilgasis. Netoli jo (dešinėje nuo Viešnių pusės) yra paminklinis akmuo, žymintis, jog toje vietoje 1941 metais birželio 27 dieną sovietinių aktyvistų buvo sušaudytas Viešnių bažnyčios kanauninkas Jonas Navickas.

Prie Ilglio keliuko auga pušis, Šventatja vadinama. Joje įkelta koplytėlė. Mat netoli eina būta partizanų bunkerio. Čia slėpėsi apie 10 partizanų. I tą bunkerį partizanams maisto atnešdavo geležinkelio darbininkas Antanas Žylė.

Kita partizanų slėptuvė buvo prie Spanguolynės (Šernynės...) pelkės. Netoli slėptuvės gyveno partizanų ryšininkė Marytė Strikauskienė. Karo metu ji slėpė numuštą rusų karo lakūną, o pokariu šelpė partizanus.

Išvirusi valgyti, duodavo sutartinių ženkla, garsiai šaukdama vištą. Taip

pakvesti vyrai po vieną iš bunkerio ateidavo pavalygti.

Iš Vilniaus pas seserį Šukienę į Žiopelių kaimą atvyko Stasys Degaitis, gimęs 1907 metais Raseiniuose. 1941 metų Birželio sukilio dalyvis. Vyros su aukštuoju išsilavinimu. 1945 metais jau buvo saugumo suimtas, bet jam pavyko pasprukti ir pabėgti į Mažeikių rajoną. Gyvendamas pas seserį, juto, jog juo domisi MGB. Todėl pasitraukė į Maigu mišką ir būrė ten besislapsstančius vyrus.

Mažeikių MGB užverbavoviekšniški Kerši dirbtai agentu ir pasiuntė jį į Maigu mišką šnipinėti partizanų. Agentas Garsukas (Keršis) apskelbė, esąjam, partizanui Pelėdai, pavykę pabėgti iš neseniai sunaikinto Alberto Švažo bunkerio Milių kaimo miške.

Rekečių kaimo ūkininko partizano Šimkaus duktė Bronė Šarkienė agentui Garsukui, manydama, kad jis yra partizanas Pelėda, kaip tikram patriotui, suorganizavo susitikimą su Stasiu Degaičiu-Kadugiu. Be Šimkaus miške buvo ir Adolfas Daukšas-Beržas, gimęs 1919 metais, iš Pakliaupės kaimo. Šimkui išejęs į Latvijos miškus, A. Daukšas prisijungė prie S. Degaičio.

Netrukus Mažeikių MGB smogikų grupė, apsimetusi partizanais, per Garsuko žmoną, gyvenančią Viešniuose, suorganizavo susitikimą su S. Degaičio vyrais. Smogikai, su Lietuvos kariuomenės uniformomis, Vyčio kryžiais, gerai ginkluoti S. Degaičiui įtarimų nesukélé.

I lemiamą susitikimą su smogikais Siaubu, Dobiliu ir Viliumi, vadovaujamais ltn. Aleksandro Mezjanovo, S. Degaitis ir A. Daukšas atėjo į Mažeikių mišką 1948 metų rugsėjo 8-osios naktį.

Smogikai pasakė, jog čia esą nesaugu ir reikia pereiti į mišką prie Krakų kaimo. Beeidami išsiaiškino, jog S. Degaitis su didesnėmis partizanų grupėmis ryšio neturi, todėl Rekečių kaimo ribose nutarė jį likviduoti. S. Degaitis buvo

nukautas, o A. Daukšui, sužeistam į šlaujinį ir šoną, tamsoje pavyko pabėgti. Geležinkelietis J. Žylė, sutvarstęs sužeistąjį A. Daukšą, patarė jam neiti į senias vietas. Bet partizanas pasakė, jog neturi kur eiti ir eis į senąjį bunkerį.

Strikauskienė pasakojo, jog pas ją užėjo A. Daukšas ir Garsukas, pasėdėjė ir išeję. Po kiek laiko miške pasigirdės šūvis. Grįžęs Garsukas paprašės valgyti ir pasakęs, jog daugiau nebeturia draugų ir eisiaus ieškoti kitų...

Kita versija apie A. Daukšo žūtį. Praėjus kelioms dienoms po S. Degaičio žūties agentas Garsukas pranešė MGB, jog su juo slepiasi partizanas A. Daukšas.

1948 metų rugsėjo 13-osios naktį smogikai Dobilas, Vilius, vedami Mezjanovo, atėjo į Maigu mišką. Ten įlaukė Garsukas. Jis smogiką Viliu nusivedė prie bunkerio, atsidarė jo angą, įlipės uždegė šviesą, pavaisino A. Daukšą cigarete ir išlipo lauk. Tada smogikas Vilius paleido automato seriją į bunkerio angą...

Kostas Stelingis-Daugis gimė 1909 metais Purvėnų kaime. Mažas likės be mamos augo pas seserį Kaune. Ten bai-gė kelias gimnazijos klasės. Atitarnavo Lietuvos kariuomenėje, vedė. Apsigyveno Mažeikiuose, dirbo staliumi, žmona buvo audėja. Kostas Stelingis buvo aktyvus šaulys. 1944 metais rudenį traukėsi į Vakarus per Lenkiją. Atkirsti rusų, grįžo į Mažeikius. Pamatės, jog buvusius šaulius saugumas sumima, pasitraukė į A. Butos–A. Skurvydo partizanų būrių Kurmaičių kaime.

Kai 1947 metų birželio 27 dieną žuvė keturi būrio vyrai Apolonijos Undžienės sodyboje, Purvėnų kaime, Kostas slėpėsi uošvio Šiuipio sodyboje, taip pat Purvėnų kaime. Vėliau perėjo į Maigu mišką.

Benediktas Pukinskas-Jūreivis, gimęs 1928 metais, slėpėsi nuo kariuomenės savo tėvų ūkyje, Purvėnų kaime. 1948

metais šeima buvo ištremta į Sibirą.

B. Pukinskas su K. Stelingiu apsigyveno pas Sovaičių kaimo ūkininką Žebrauską Maigu miško pakraštyje. Paslapčia statė jam trobą. Slėptuvę turėjo šiene. Į slėptuvę išlisti buvo galima praskėtus tris lentas galinėje daržinės sienoje.

1949 metų rugpjūčio 12 dieną neaiškiomis aplinkybėmis abu žuvo: ar sodybą apsupus stribams, patys nusišovė, ar juos iššaudė smogikai.

Dar anksciau 1949 metų balandžio 9 dieną Maigu miške tie patys smogikai, vadovaujami ltn. Mezjanovo, nušovė partizaną Antaną Šiliną–Putiną, gimusį 1916 metais, iš Duobgirių kaimo.

Saugumo dokumentuose minimas 1949 metais Maigu miške nukautas partizanas Stasys Knabikas-Aušra, gimęs 1920 metais.

Žuvusiu partizanu šeimos buvo ištremtos į Sibirą. Kosto Stelingio žmona su penkiais mažamečiais vaikais ištremta į Irkutsko sritį.

Iš tremties grįžę K. Stelingio vaikai bandė sužinoti tėvo žūties aplinkybes, jo užkasimo vietą, tačiau be rezultatų. Iki šiol Maigu miškas tebeslepia jų palaukus.

Benedikto Pukinsko giminaite Švaržienei iš Rekečių kaimo prisisapnavo B. Pukinskas. Sapne jis pasakė esąs užkastas už 15 žingsnių nuo Žebrausko pirties, prie beržo ir akmens...

Prasidėjus Atgimimui, apie 1990 metus, šaulys Alfonsas Degutis buvo aptikęs bunkerio prie Spanguolynės pelkės likučius. 2016 metų vasarą bunkerio net buvo ieškota (pasitelkus viekšniški Vytautą Sidabrat) su metalo ieškikliu, bet pėdsakų surasti nepavyko.

Gal MGB agentas Garsukas būtų galėjęs daugiau ką papasakoti... Jis Viešniuose pardavinėjo paminklinius akmens nuo žydų kapinių. Mirė labai neaiškiomis aplinkybėmis, nusinešdamas Maigu miško paslaptis...

Albertas RUGINIS

Ne eilinė vienos įmonės veikla

Kauno į sutramdė. Nuostolius skaičiavo ne tik kombinatas, bet ir dauguma baldų įmonių, kurioms buvo tiekiamos su pilna apdaila detalės baldų gamybai. Persavaitę, dirbant trimis pamainomis, gaisro padariniai buvo likviduoti.

Vėl suveikė „niekšybės dėsnis“, bai-giantis gydymui sanatorijoje. Kilo gaisras kombinate MDP gamybos cecho džiovyklų aparatinėje. Ši kartą keletą dienų sutriko plokščių gamyba. Įtaria-ma, kad aparatinėje buvo vartojamas alkoholis ir buvo rūkoma.

Tokie rimti kombinato darbo su-trukdymai buvo démesio centre ne tik ministerijos, bet ir Kapsuko rajono KGB skyriaus. Čia kelias dienas apklausas vykdė jaunas karininkas, iš manės pareikalavęs raštu išdėstyti gaisrų priežastis. Teko pakartoti komisijų išvadas.

Praėjus pusei metų po šių gaisrų, 1981 metų gruodį buvau pakvestas pas ministrą Kazimierą Miniotą, kuris paraiškė, kad turiu persikelti tolimesniams darbui į Mažeikių baldų fabriką, kuris tuo metu filialo teisėmis buvo Šiaulių baldų gamybinio susivienijimo padalinys. Pasiūlymas buvo ne tik netiketas,

bet ir mano šeimai nepriimtinas: tėvai grįžę iš tremties gyveno netoli Kauno, dukra mokėsi Kauno medicinos institute. Ministras tą dieną liko be atsakymo. Po keletos dienų vėl nuvykau į Vilnių išsiaiškinti perkėlimo priežasties – tai palaikiau dar viena tremtimi. Žvalgybą ministerijoje pradėjau nuo kadru skyriaus viršininko Stanislovaičio, buvusio kariškio. Pastarasis pradėjo nuo buvusių gaisrų kombinate. Pareiškės, kad jų priežastys išaiškintos, viršininkas pateikė pavyzdį. Pokario metais viename kariniame dalinyje iškilmių proga, dalyvaujant svečiams, turėjo būti atliktas triju pabūklų saliutas. Jis neįvyko. Patikrinus sandėlyje esančius 2000 šovinių, tuščio né vieno nebuvo rasta. Gavės tokį sunkiai apčiuopiamą atsakymą, pabuvojau ministro pava-duotojo Petro Arduvičiaus kabinete. Šis patvirtino mano būtinumą palikti Kazlų Rūdą. Išgirdęs mano požiūrį į Mažeikius, patarė pakalbėti su Kauno BGS generaliniu direktoriu Steponu Arciškevičiumi. Pastarasis patarė pakalbėti su ministru K. Miniotu. Praėjus bent porai savaičių, gavau ministro įsa-

kymą apie mano paskyrimą į Kauną.

Dienomis, kol buvo neaiški padėtis, kolektyvas neatsiribojo nuo manės. Priartėjus mano darbo pabaigai įmonėje jie suruošė išleistuvės, dalyvaujant direktoriui Stanislovui Butkui ir administracijos darbuotojams. Man įteikė tautodailininko Miko Varkalio medyje išraižytą, knygos formato padéką už sąžiningą ir nuoširdų darbą. Pusiau-naktį, lygiai dyvilką valandą, visi pakilo ir erdvioje patalpoje daugiau nei penkiadesimt balsų nuskambėjo Mairo-nio giesmė „Lietuva brangi“...

Iki Sajūdžio bangos pradžios Lietuvoje buvo likę truputi daugiau nei penkeri metai. Jo daigai Suvalkijos lyguose, kaip visoje mūsų šalyje per dešimtmecius nebuvo sunykę. Apie to meto laikotarpi Aurimas Abukauskas, kuriam pavaldi dailė ir eiliuoto teksto kūryba, rašė:

„Atrodé, kad visi tai stengiasi užmiršti. // Naujoves liaupsint, prisitaikyti, pritapti. // Jiems kartais sekės taip natūraliai vaidinti, // Kad pats pradėdavai į „šviesią ateitį“ tipinti.“

Vytautas GULIOKAS

(atkelta iš 5 psl.)

Atvykės „draugas“ iš rajono, kuris nuolat čia lankydavosi ir savo vizitą pradėdavo nuo kadrų skyriaus, domėjosi, kodėl ne tas asmuo buvo pasiūtas į seminarą.

Tremties šleifas turėjo įtakos, kai buvau išbrauktas iš sąrašo išvykai į Vokietijos demokratinės respublikos gimininką įmonę, su kuria kombinatas bendravo.

1981 metų vasarą atostogų metu buvau išvykės į sanatoriją Druskininkuose. Praėjus kelioms dienoms, su-laukiau kombinato direktoriaus skambučio – naktį plokščių laminavimo ceche įvyko gaisras, ir aš turi nedelsiant parvykti atstatymo darbams. Atvykus į vietą paaiškėjo gaisro priežastis. Dylikštą valandą nakties darbą pradėjusi pamaina pasigedo katilinės, dirbančios pusiau automatiniu režimu, operatoriaus. Pamainos meistras nesivargino ieškoti operatoriaus: įjungė katilinės agregatus ir tėsė darbą. Kilęs gaisras katilinėje buvo pavėluotai pastebėtas. Gausios ugniaugesių pajėgos iš Kapsuko ir